

DESIGNMANUAL
MASTERPLAN FOR BORK HAVN
DECEMBER 2011

Ringkøbing-Skjern Kommune

INDHOLDSFORTEGNELSE

01 INDLEDNING	5
02 BORK HAVNS IDENTITET	7
03 INFRASTRUKTUR	9
Trafik	
Veje	
Stier	
Belægninger	
04 BYGGERI	13
Byggefelter	
Byggestil	
Materialer	
05 DETALJER	17
Skiltning	
Belysning	
Inventar	
06 AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER	21

01 INDLEDNING

Det er projektets vision, at skabe en helhedsoplevelse i tid og sted for livet på og ved fjorden, ud fra værdien "LIVET PÅ OG VED FJORDEN", jf. Udviklingsplan 2001-2015, Mikrodestination Bork Havn.

Bearbejdningen og de forslag og ideer, som er i nærværende manual har afsæt i netop de specielle og givne karakteristika, som findes i Bork Havn, på overgangen mellem land og vand. Herudover er det intentionen at der skabes et sammenhængende område, således at der sker en sammenkitning af de enkelte elementer som findes i og ved Bork Havn i dag.

Overordnet kan man knytte en række termer på de specielle særtegn ved Bork Havn; autenticitet, historie, hygge og fred, fiskeleje, fjordaktivitet og surfere. Netop disse bløde værdier søges fastholdt, synlig gjort og forstærket med projektet.

Designmanualen er et værktøj der gerne skulle være med til, at der fokuseres på hvilke forhold, man skal være opmærksom på i forbindelse med, at man skal vælge mellem

de mange muligheder, når man enten fornyer eller tilføjer nye delelementer i Bork Havn.

Manualen har også til formål, at der sikres en sammenhæng i de enkelte dispositioner, der træffes i forbindelse med at der sker forandringer.

Desuden har manualen til sigte, at der skabes forståelse for, at det ofte er i detaljen og samspillet mellem de enkelte delelementer, at det afgørende indtryk skabes.

Endelig er det vigtigt, at der skabes en bevidsthed om det overordnede sigte; at det oprindelige specielle miljø ved og i forbindelse med Bork Havn, ønskes fastholdt og fremhævet, gennem anvisningerne.

Bork Havn 1987.

02 BORK HAVNS IDENTITET

Identitet kan siges at være, at noget forbliver det samme over tid. Dvs. at identiteten er det iboende særkende som netop gør noget til det, det er. Afviger man i forbindelse med forandringer for meget fra stedets særkende, ja da tabes identiteten. Identiteten er således på samme tid en stærk men også en skrøbelig størrelse.

Når man taler om steder kan man godt have flere forskellige identiteter, ja oftest er der således, at der er en form for kamp mellem flere identiteter. Der kræves således en erkendelse af hvilken identitet eller særkende man ønsker at fremhæve, for at bevare stedets autenticitet.

Bork Havn og området i tilknytning hertil, har gennem tiderne været underkastet en forandring via ikke mindst tilføjelser af nye bygninger og komplekser mv. som er sket uden speciel fokus det særlige karakteristika ved stedet. Bork Havn og omgivelserne fremstår derfor som et område der er sammensat af delelementer, som samlet set ikke understøtter hverken stedets oprindelige identitet eller for den

sags skyld nogen form for defineret eller tilstræbt identitet. Manualen har til hensigt, at give anvisninger på hvorledes man ved en bevidst indsats kan skabe sammenhæng og understøtte og fremhæve stedets identitet med afsæt i og præference for det oprindelige fiskeleje – for hermed at skabe en øget kvalitet af den visuelle oplevelse ved Bork Havn, som i sidste instans vil kunne danne basis for at fastholde og skabe grundlag for nye aktiviteter og forretningsområder.

Selvom anvisningerne således også har til formål, at skabe øgede forretningsmuligheder og værdi, betyder det ikke at manualens anvisninger i sig selv betyder større omkostninger, men ofte blot at der træffes de rigtige valg med f.eks. materiale mv., så de understøtter områdets identitet. Herudover giver nogle af anvisningerne, f.eks. byggefelter også mulighed for at der skabes mulighed for en værditilvækst hos den enkelte ejer, som derigennem økonomisk kan medvirke til at højne kvaliteten i området til gavn for alle og for helheden.

Førstehåndsiendtrykket, når man ankommer til Bryggen i Bork Havn, er en forhindring, der ikke ligefrem inviterer til stedet.

03 INFRASTRUKTUR

GENERELLE BETRAGTNINGER

Måden man ankommer til et område er vigtigt for førstehåndsindtrykket, man får af stedet. Herudover er overskueligheden og den måde man kommer rundt i området vigtigt for den totale oplevelse af området. Og dermed også for om man føler sig godt tilpas og dermed for hvor længe man bliver i området - og om man vender tilbage hertil.

Det synes umiddelbart, at være en lidt udefinerbar situation, når man kommer kørende ad Kirkehøjvej og når frem til den gamle fiskerihavn. En rundkørsel kunne dels nedbringe hastigheden og give information, sammen med en skiltning om, at her er der flere muligheder.

En prioritering af vejene kunne yderligere understreges ved at der indtænkes nye vejnavne i området, som dels giver orientering, oplysning og som også giver historisk reference.

TRAFIK

I forbindelse med et overordnet servicetjek af de trafikale forhold ved Bork Havn, kunne det være en god idé at se på hvorledes trafikken afvikles i dag. Det synes umiddelbart at være en lidt udefinerbar situation, når man kommer kørende ad Kirkehøjvej og når frem til den gamle fiskerihavn. Tilsvarende hvor Bryggen har forbindelse til Fjordvej. Begge steder kan man faktisk blive i tvivl om hvad vej man skal tage. En rundkørsel kunne begge steder dels nedbringe hastigheden og give information, sammen med en skiltning om, at her er der flere muligheder. Samtidig skulle man overveje om vejene ikke skulle have en forskellig prioritering, som i sig selv guider trafikken.

Herunder bør der ske en opprioritering af forbindelsen fra havnen til Bork Havn Musikfestival og til Bork Vikingemuseum, henholdsvis mod Kirkehøjvej og Falenvej. Forbindelserne skal både være mere synlige og mere integrerede, hvilket f.eks. kunne ske via vej- og stibelægning, beplantning, skiltning og andre former for ledetråde.

VEJE

Umiddelbart synes vejforbindelserne i området at være udbygget tilstrækkeligt. Men som beskrevet i afsnittet *Trafik* kunne man få en bedre udnyttelse, ved tænke en prioritering ind. Dette kunne yderligere understreges ved at der indtænkes nye vejnavne i området som dels giver orientering, oplysning og som også giver historisk reference. En større del af vejsystemet hedder således blot Bryggen. Dette udvander på en måde selve Bryggen og giver på ingen måde overblik eller orientering.

Udlægningen af stier kan ske som "ad hoc" opstående stiforbindelser som ofte bare er opstået som et slags short cut, men som et ret karakteristiske for området. Stierne har måske karakter en trampesti eller udført med simpel grusbelægning.

Ved husbådene og den galem fiskerihavn er belægningen asfalt og træ. Belægningen fortæller her, asfalt primært er for kørende biler, mens træbelægningen er forbeholdt gående.

Udlægningen af stier kan ske som planlagte stiforbindelser som umiddelbart giver sammenhæng mellem og til områder, hvor der er et behov for samfærdsel imellem. Disse stier skal formentligt udføres med fast belægning.

Vejene i Bork Havn er belagt med asfalt, som repræsenterer gulvet i det autentiske fiskermiljø. Mindre veje, f.eks ind mellem fiskehytter er belagt med grus.

STIER

En fremhævning af eksisterende stier og udlægning af nye stier, vil kunne skabe variation i den måde man kan bevæge sig rundt i området på, med dertil hørende mulighed for flere oplevelser.

Udlægningen af stier kan og bør ske med to forskellige indfaldsvinkler;

Planlagte stiforbindelser som umiddelbart giver sammenhæng mellem og til områder, hvor der er et behov for samfærdsel imellem. Disse stier skal formentligt udføres med en belægning som tåler et vidst slid og som altid er fremkomelige.

I kontrast hertil kunne man etablere flere *ad hoc* opstående stiforbindelser som ofte bare er opstået som et slags short cut, men som et ret karakteristiske for området. Stierne har måske karakter en trampesti eller udført med simpel grusbelægning.

BELÆGNINGER

Belægningerne på veje og stier er så at sige gulvet i et område, og spiller på den måde en vigtig rolle i vores opfattelse af stedet – og derudover giver det nogle klare signaler om hvorledes vi kan og må bevæge os rundt i området. Belægningen fortæller meget om anvendelsen og funktionen, og den prioritering og dermed det hierarki veje og stier indgår i.

I et område som Bork Havn er det vigtigt at de oprindelige belægninger som i første omgang er valgt ud fra funktion og pris bevares i et eller andet omfang. Således at veje med asfalt og stier med grus repræsenterer for det autentiske.

Overgangen mellem de forskellige belægningstyper er vigtig, således at disse ikke kommer til at fremstå som en barriere, men fremtræder som på en måde inviterer og giver os lyst til udforske mere af området.

Den nyere arkitektur fremstår ikke som en integreret del af Bork Havn.

04 BYGGERI

GENERELLE BETRAGTNINGER

Byggeriet ved Bork Havn kan opdeles i to kategorier:

Det oprindelige byggeri i forbindelse med havnen og byen der opstået igennem årtier, som er kendetegnet ved et både spartansk og pittoresk udtryk, hvor behov og funktion, sammen med traditionel byggeteknik og materialer er det fremtrædende. Da det oprindeligt netop er opstået over tid, er der ikke sket en ensretning, og gentagelse ligesom skalaen og proportionerne også er mere venlige og tiltalende.

Nyere byggerier, der er kommet i større klumper, som dels grundet størrelse og dels grundet arkitekturen, ikke fremstår som en integreret del af Bork Havn. For fremadrettet at skabe en bedre helhed, er det vigtigt der sker en bevidst stilningtagen til hvorledes man bygger nyt, bygger til, og renoverer mv., da man i forbindelse med dette har en mulighed

for, at ændre den samlede fremtoning. Måden man kan regulere dette på, er ved at der afstikkes retningslinier i forbindelse med emnerne byggefelter, byggestil og materialer.

Nye byggefelter til fremtidig byggeri ved Bryggen. Udtrykkes ændres fra ensformigt til varieret og mere tilfældigt.

Nye byggefelter til fremtidig byggeri ved Bryggen sikrer mulighed for udvikling og fortætning. Bebyggelsens volumen ændres derved ikke væsentligt, selvom der sker en variation.

BYGGEFELTER

Med placeringen af byggefelter til fremtidigt byggeri, styrer man overordnet meget præcist hvorledes byen og området kan udvikle sig, og dermed sikre, at der skabes en helhed.

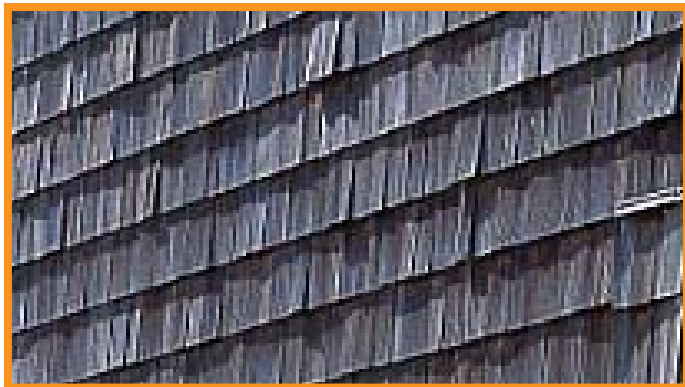
I masterplanen er der foreslået udlagt nye og ændrede byggefelter i forbindelse med Bryggen, så der kan skabes mulighed for udvikling og fortætning her. Derudover er der foreslået, at der gives ændrede muligheder i forbindelse med *Husbåds kajen*, for at der dels kan ske fortætning og ikke mindst skabes mulighed for variation. Byggefelterne styrer som nævnt placeringen af de fremtidige bygninger, men ikke nødvendigvis en styring der fører til snorlige og ensartet byggeri. Tværtimod bør byggefelterne og lokalplanen sikre en form variation. Dette gælder ikke mindst i forbindelse med nye fiskerhytter, som skal placeres efter en form for tilfældighedsprincip, som efterligner den måde som de oprindelige hytter er placeret på. Når de oprindelige hytter tilsyneladende er placeret tilfældigt, er det fordi de i sin tid i mange tilfælde er placeret ud fra nogle meget lokale forhold, bindinger og praktiske hensyn.

BYGGESTIL

Da Bork Havn er sammensat af mange forskellige bygnings-typer og dermed også mange stilarter, er det hverken muligt eller ønskeligt at søge at ensarte den arkitektoniske fremtoning. Derimod bør man forholde sig til netop forskelligheden, som en kvalitet der beriger området.

En af udfordringerne i forbindelse med Bork Havn er derimod, at der ikke er tilstrækkelig sammenhæng mellem de enkelte områder. Derimod kan kvaliteten godt være et sam-lende element. I den sammenhæng tænkes der på kvaliteten af håndværk og detaljer der indgår i såvel bygninger, som gadeinventar mv. Her kunne man med fordel skele til hvorledes man i vikingetiden udviste stor omhyggelighed og lavede tingene med en stor detaljering. Man bør derimod ikke kopiere selve håndværket eller stilen, men blot lade sig inspirere af det gode håndværk. Vikingernes håndværk er en blanding mellem gennemtænkte og stærke løsninger på f.eks. at samle og fastholde enkelte elementer og udsmykning som ikke umiddelbart tjener noget praktisk formål.

Husbådene virker som et fremmedlegeme, som ikke er integreret i området. De mangler tilfældighed og variation.

Blandt fiskehytterne er en gammel togvogn som i særdeleshed skiller sig ud, men som tilføjer autencitet til området.

Inspiration til materialer kan især hentes i fiskerimiljøet, som jf. Masterplan for Bork Havn ses som stedet hjerte.

MATERIALER

Generelt bør man overveje om der ikke skal åbnes op for nye brug af andre materialer i området - primært i forbindelse med byggeri. For derigennem at opløde det lidt stereotype udtryk som der er i Bryggen. Dette kunne sammen med den knopskydning, der eventuelt gives mulighed for i forbindelse med nye byggefelter, skabe en variation, som dels ville kunne tilføre selve Bryggen et kvalitets- og oplevelsesmæssigt løft, samt integrere Bryggens bebyggelse mere med det oprindelige Bork Havn.

Der bør være en ærlighed og autencitet i de materialer man tillader brugen af. Men der bør skelnes imellem hvor man må bruge hvilke materialer. F.eks. bør man i forbindelse med fiskehytterne overveje om man ikke må bruge billigere materialer her, som er mere itråd med de oprindelige bygninger. Et for højt krav til materialernes lødighed her, ville i værste fald kunne fjerne det autentiske miljø.

Koncepter som *living architecture*, hvor naturelementernes påvirkning på bygninger vil medføre en evig foranderlighed, samtidig med at der fortælles en historie om områdets stærke naturkræfter, kan bruges til at understøtte stedets identitet.

Mulighederne og reguleringerne i forbindelse med byggeri vil typisk ske via en ny lokalplan. Man skal i den forbindelse huske på, at en lokalplan udstikker rammer, der giver nogle muligheder, men at lokalplanens rammer ikke nødvendigvis i sig selv sikrer, at man når det ønskede resultat. Såfremt lokalplanen skulle sikre dette, skulle denne udformes som en projektlokalplan, som kun passer til et bestemt projekt og dermed ville man ikke have den nødvendige fleksibilitet i forhold til at kunne tilpasse byggerierne til pt. ikke kendte fremtidige ønsker.

Skiltningen behøver på ingen måde at fremstå på tradionel vis..

05 DETALJER

Man siger, at *djæveln ligger begravet i detaljen*, hvilket betyder at detaljen er alt afgørende for om tingene fungerer – og i forbindelse med byggeri og miljø, om man dels får det visuelle helhedsindtryk man eftersøger, og i sidste instans om det faktisk også efterlader det indtryk hos dem som betragter og oplever tingene.

Dette er naturligvis også gældende for det byggeri og miljø som indgår i området ved Bork Havn – og ikke bare i forbindelse med de ting, som opsættes og placeres i området. Her kan man med et godt resultat skele til detaljer og udførelse af gammelt traditionelt håndværk – gerne med lån fra vikingernes håndværk. Dermed ikke sagt at man blot skal kopiere gamle løsninger og så er alt godt – en mere nutidig fortolkning og måske ikke mindst ved at udvise samme omhyggelighed med udførelsen, da vil man for alvor kunne påvirke fremtoningen.

Endelig skal der også være plads til, at er tænkes nyt i forbindelse med *gammelt*. Dette kræver blot endnu større indlevelse og bevidsthed, hvis man så at sige bryder med det gængse regelsæt. Men udført på begavet måde, kan nyt i forbindelse med *gammelt* være med til at fremhæve kvalitetene ved både det nye og det gamle.

*Inspiration til skiltning kan hentes i stedets historie.
Billedet ovenfor er fra Bryggen, Bork Havn 1987.*

SKILTNING

Over at man ved en bevidst bearbejdning af vejnavnene i området, kan tilføre ekstra dimensioner, i forhold til information, historisk reference etc., er det vigtigt hvorledes dette formidles. Såfremt man skal have held med at fremdrage eller gendigte vej- og stinavne i området, nytter det ikke noget, at selve skiltet i sin fremtoning ikke understøtter med dette i design og tekstfond etc.

Det er vigtigt, at skilte i det hele taget klart og præcist giver den ønskede information – men at de også samtidig er udformet på en måde der understøtter den fremtoning man ønsker. Skiltningen i området kan enten være ensrettet og eller bevidst forskelligartet for derigennem af signalere historisk perspektiv og for bevidst at kunne give områder en særskilt status. I forbindelse med at skiltningen generel gentænkes, bør man overveje den pædagogiske indfaldsvinkel – vil man have løftede pegefingre eller kunne man klare meget venlig information.

BELYSNING

Belysningen har selvsagt en stor betydning for hvorledes et område fremtræder, når der er mørkt. Men i den forbindelse drejer det sig ikke kun om at der er kunstigt lys og lux nok til, at man kan finde rundt og orientere sig i mørket. Og mere lys og flere lux er langt fra et mål for kvalitet i sig selv.

Der er vel dårligt noget som er så stemningskabende som den måde man med lys fremhæver og accentuerer tingene på. I forbindelse med Bork Havn bør man i forbindelse med belysningen, tænke variation med hensyn til lysterke og placering af belysningsarmaturer, samt tænke på om der skal bruges forskellige armaturer i forskellige situationer, og at armaturerne i sig selv skal udvælges eller designes således at disse også er et element der understøtter helheden.

Endelig har lysets kvalitet en stor betydning, der er således stor forskel på hvilken farve lyset har, for hvorledes dette opleves.

Skilning kan fremstå på traditionel vis som regulære bogstaver og tal, men kan også fremstå som diagrammer og lign.

Detaljer behøver ikke kun at fremstå i områdets bebyggelse, men kan også fremstå i eksempelvis belægningen, og derved fortælle en historie, eller guide turisten på rette vej.

Med afsæt og inspiration i fiskeriets remedier, hvor alt stort set er valgt ud fra funktion, med hensyn til formgivning, materialer og farver etc, vil man kunne få udeinventaret til at underlægge sig og understøtte områdets samlede fremtoning.

Desuden er der stor forskel på et koldt hvidt lys og et mere varmt gulligt lys, man skal f.eks. også tænke på hvorledes vandet påvirker lysets farve og refleksion mv.

UDEINVENTAR

Generelt skal man altid i forbindelse med valg eller design af udeinventar gøre sig klart, at det skal stå udendørs – ikke kun med hensyn til holdbarhed, men at det først og fremmest har en skala, detaljering, materialeholdning og farve, som passer ude. Man ser alt for ofte, at man i misforstået omhug har lavet udeinventaret alt for fint, faktisk ligesom om det skulle have stået inde.

Dermed kommer det ofte til fremstå for prangende, spinkelt og farverigt. Særligt i forbindelse med det oprindelige robuste fiskermiljø kan inventaret nemmest kunne komme til fremstå således. Men med afsæt og inspiration i netop fiskeriets remedier, hvor alt stort set er valgt ud fra funktion, med hensyn til formgivning, materialer og farver etc, vil man kunne få udeinventaret til at underlægge sig og understøtte den samlede fremtoning. Igen kan der arbejdes med begrebet *living architecture*.

06 AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Det er en proces at skulle vælge og træffe de *rigtige* beslutninger i forbindelse med omforandringer, som får en afgørende indflydelse på fremtoningen og dermed for oplevelsen af et område. Når man skal ind og tilføje og ændre i et eksisterende område og for den sags skyld også i helt nye områder, er der ikke kun en rigtig måde at gøre tingene på.

Der kan være ting som taler for den ene eller den anden løsning – og dermed er det valg man træffer, ofte et kompromis mellem forskellige vigtige forhold og måske modsatrettede interesser. Valgene kan derfor måske synes ekstra vanskelige - og det er derfor en rigtig god ide, dels at have god tid til processen, så man ikke grundet tidsnød får nogle "hovsalløsninger".

Dernæst er det altid en god idé, at man er flere der er med i beslutningsprocessen, så man får set problematikken fra flere sider.

Endeligt er det en god idé, at inddrage fagfolk som kommer udefra, det kan være fra kommunen eller private rådgivningsfirmaer, som kan være med til at henlede opmærksomheden på detaljer og helhedsbetragtninger som man måske kan have en tendens til at overse – fordi man simpelthen er for *tæt* på projektet.